

СТАНОВИЩЕ

от д-р **Татяна Гаврилова Ангелова, професор в Софийския университет
„Св. Кл. Охридски”**

(н.ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. в научна организация)

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘доцент’
на **Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

по област на висше образование .1. Педагогически науки
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

наименование на научната специалност (Методика на овладяване на български език в детската градина)

В конкурса за ‘доцент’ / ~~‘професор’~~, обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020.г. и в интернет страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра *Предучилищна педагогика* към Педагогическия факултет, като кандидат участва **Екатерина Георгиева Чернева** от Катедра по предучилищна педагогика към Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата/-ите

(вж. т. 1., т. 2. и т.6. на образеца за рецензия за ‘доцент’ / ~~‘професор’~~).

Представяне на процедурата и опис на получените за рецензиране материали.

Предмет:

Със заповед № Р33--4710... от 25.09 2020....г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определен(а) за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ / ~~‘професор’~~ в ПУ по област на висше образование Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на овладяване на български език в детската градина), **обявен за нуждите на катедра „Предучилищна педагогика”** към Педагогическия Факултет на ПУ „Паисий Хилендарски”.

За участие в обявения конкурс са подали документи **единствен кандидат:**

Гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева от Катедра „Предучилищна педагогика” на Педагогическия факултет при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”.

(ак. дл. н. ст. име, презиме, фамилия от научна организация)

Представеният от Екатерина Чернева. комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва следните документи:

- молба по образец до Ректора за допускане до участие в конкурса;
- автобиография по европейски формат;
- диплома за специализация /образователна и квалификационна степен магистър - оригинал или с приложение на нотариално заверено копие
- диплома за образователна и научна степен доктор - оригинал или с приложение на нотариално заверено копие;
- списък на научните трудове;
- справка за спазване на минималните национални и допълнителните факултетни изисквания;
- анотация на материалите по член 65 от ПРАСПУ, вкл. самооценка на приносите;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- удостоверение за трудов стаж;
- документи за учебна работа;
- документи за научноизследователска работа;
- документи съобразно допълнителните изисквания на съответния факултет;
- други документи;
- комплект от документи в електронен вариант – всички те приложени към изпратените материали за рецензиране.

Кандидатът *Екатерина Чернева* е приложила общо 26 научни труда,0 студии, 1 монографии, ..1 книги, ..1 статия в реферирано издание, 20 статии в нереферирани издания, в учебници и учебни пособия и списък на 8 папки с практико-приложни разработки във връзка с преподавателската, изследователската и квалификационната дейност, провеждана от Е. Чернева. Приемат се за рецензиране 26 научни труда, които са извън дисертацията и се отчитат при крайната оценка .0 учебни помагала и ..0. научноизследователски проекти. Не се рецензират 3 научни труда по дисертацията и 0 научни труда извън проблематиката на конкурса. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва : в страната – 1 монография, 3 статии в учебник за магистри; 20 научни статии в рецензирани издания. От тях в чужбина – в

чуждестранни издания – 6 труда, във връзка с участия в международни научни конференции -6 труда.

Представени са и документи (във вид на служебни бележки) за участие и за внедрени разработки в процеса на външно оценяване – експертна оценка на тестови задачи за Национално външно оценяване за завършен начален етап, с което се подпомага администрирането и постигането на качество на националното външно оценяване.

Бележки и коментар по документите (ако е необходимо – редукция на съответните бройки при евентуално прекриване по съдържание; отсъствие на документ(и), удостоверяващи публикуването; липса на пълнотекстово съдържание, и др.).

Нямам бележки по документите.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата/-ите

(вж. т. 3. и т. 4. на образеца за рецензия за 'доцент' / 'професор').

Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата (учебни пособия, лекционни курсове, работа със студенти, дипломанти и докторанти)

Представените документи за преподавателска заетост на Е. Чернева говорят за активното ѝ участие в работата с бакалаври и магистри, чрез която популяризира резултатите от своите научни изследвания, от своята експертна подготовка в областта на предучилищното образование. Е. Чернева води и квалификационни курсове, допринасящи за кариерното развитие на учителите от предучилищното образование.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Представените научни трудове за участие в конкурса свидетелстват за активната изява на д-р Чернева в академичния живот не само в страната, но и в чужбина. Тя е представила един хабилитационен труд, който е свързан с професионалното направление, за което е обявен конкурсът. От представените 26 научни труда за конкурса публикациите могат да бъдат класифицирани по вид (статии – 25 броя; доклади – 8 броя с участия в международни и национални конференции; популярни публикации – 0 броя), по значимост (статии в издания с импакт-фактор – 0 броя; пленарни доклади – 0 броя; наградени публикации – 0 броя), по място на публикуване (статии в реферирани международни списания – 1 брой, доклади в трудове на международни научни конференции в чужбина – 6 броя; статии в национални списания – 6 броя; доклади в трудове на международни научни конференции в България – 6 броя; доклади в трудове на национални научни конференции, сесии и семинари – 8 броя;

доклади в научни трудове на университети – 11 броя; по език, на който са написани (на английски език – 6 броя (на български език – 20 броя; на други езици - 0 броя), по брой на съавторите (самостоятелни – 25 броя; с един съавтор – 1 броя; с двама съавтори – 0 броя; с трима и повече съавтори – 0 броя).

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Съдържателен анализ на основните научни, научно-приложни, приложни и методически приноси. Характеризиране на основните постижения. Приноси и значимост за науката и практиката (в какво се заключават). Перспективи за развитие.

Специално внимание ще отделим на монографията, с която Е. Чернева участва в конкурса: „Образователен модел за формиране на фините двигателни умения на детето”, издадена през 2020 г. от университетското издателство на Пловдивския университет. Д-р Чернева избира като предмет на изследване ключовия проблем за развитие на фината моторика, без която всъщност детето не може успешно да се оgramоти. Кандидатката предлага своя концепция за изграждане на модел за формиране на фини двигателни умения на ръката, като осъществява продуктивна връзка между обучението в детската градина и в подготвителния етап на първи клас. По този начин Е. Чернева запълва дефицита в специализираната литература от еднородно приета система за упражнения за овладяване на фината моторика. Теоретичният обзор свидетелства за сериозна научна осведоменост, а изведените постановки за това, кога е най-подходящо да започне оgramотяването на детето, се отличават с убедителност. Д-р Чернева осъществява свое изследване на достигнатата степен на формираност на фината моторика в подготвителната група. Качественият и количественият анализ на апробирани варианти за тестово оценяване на училищната готовност допълват общата убедителна картина от проведеното проучване. Въз основа на резултати от своето изследване Е. Чернева изгражда образователен модел за подготовка на детската ръка за писане както за детската градина (трета глава), така и за началното училище (четвърта глава). Особен интерес представлява съпоставката между писане на ръка и писане на клавиатура, направена в последната част на монографията. Както е известно, все повече намалява възрастта, в която детето започва да пише на клавиатура. А писането на клавиатура влияе не само върху фината моторика, но и на речевото развитие, специално на синтактичното развитие на детето.

Книгата “Педагогически аспекти на ценностната ориентация на детето в начална училищна възраст” е на базата на защитен дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Публикуването на книгата носи кредити в

НАЦИД, което допринася за адекватното количество наукометрични показатели. Но не е предмет на рецензиране за конкурса, защото вече е изконсумирана за придобиване на ОНС „доктор”.

От представените за конкурса статии ще се спрем на статията „Иновативни варианти за развитие на речевия слух в предучилищна възраст” се търси отговор за ключов за речевото развитие на детето въпрос: как са се осигурят предпоставки за формиране на слухово-произносителни умения, от които зависи успешното овладяване на езика. Предлаганите варианти са иновативни, подходящи за предучилищната възраст поради игровия си характер.

В 3-те, макар и публикувани в учебници и помагала за студенти статии, се обобщава концепция за системна работа върху, езиковото и литературното обучение в началното училище, работа върху устната и писмената свързана реч на детето. Не е изненадващо, че в статията „Система за езиково обучение в началното училище” се прави опит за проучване на два ключови компонента за подготовката на ученика в началния етап – езиковата компетентност и прагматическата компетентност на малкия ученик. Статията е полезна с постановките за практическа приложимост на системата, базирана върху новите учебни програми за начален етап. Кандидатката използва термина ортография и ортограма, които са по-скоро руски заемки. За предпочитане е : *правопис, правописна трудност, правописна грешка, правописна грамотност и т.н.*

Втората статия е посветена на система за литературно обучение в началното училище. Предмет на изследователско внимание е възприемането на литературното произведение и на художествения текст от малкия ученик. Авторката избира два адекватни подхода към проблема: комуникативно - речев и литературно-естетически. Основателно изследователката се ориентира към жанровия признак, въз основа на който се групират предвидени за изучаване произведения на наши и чужди автори. Ценна характеристика на текста е, че се предлагат методически решения, от които зависи успешното литературно обучение на малкия ученик. Третата статия е посветена на работата върху устната и писмената свързана реч. По този начин се окръгля представената система за работа в началния етап, с която бъдещият учител се запознава. Силна страна на разработката е базирането ѝ на постановки от текстолингвистиката за текста като комуникативна единица и на психоллингвистиката, в случая теорията за речевата дейност на А.А. Леонтиев за фазите в речевата дейност – ориентиране в речевата ситуация, планиране на речевото намерение, реализацията му и контролът върху изпълнението.

Интересът на изследователката към проблемите, свързани със слухово-произносителните умения на малките ученици намира изява и в статията „Алтернативни варианти за формиране на звукова култура в предучилищна възраст”. Убедително е защитено разбирането, че от фонематичния слух на детето зависи по-нататъшното му оgramотяване. В практиката много често има случаи на трудно произнасяне на звукове като *p*, *л*, именно защото липсва фонематичен слух за тях. Както е известно от логопедията, детето следва да „чуе” звука чрез мозъка, за да започне да го произвежда правилно.

Изследване със самостоятелни научни приноси е трудът „Готовност за оgramотяване”. В него се защитава хипотезата, че процесът на оgramотяване може да започне в детската градина. Началото на този процес е проследено, като се поддържа разбирането за приемственост между обучението в подготвителната група и в първи клас. Това е подход, застъпван и в чуждестранната научна литература (например в Гърция има два такива учебни плана – за учителя в детската градина и за учителя в начален етап, като се търси приемственост между двата етапа). Операционализиране на концепта *готовност за оgramотяване* се прави в статията „Основни компоненти на училищната готовност по български език”.

Е. Чернева умее да популяризира своя научен опит не само в страната, но и в чужбина. Публикациите ѝ в англоезични издания говорят за интересите ѝ по отношение на проблема за ранното обучение по четене в детската градина. Нужно е да подчертаем актуалността на тези търсения в контекста на съвременните изследвания в образованието, посветени на грамотността, каквото е PIRLS.

Кандидатката насочва своето внимание и към синтактичните и морфологичните аспекти на речевото развитие на малките ученици в своите статии: „Възможности за синтактично развитие на децата в предучилищна възраст” и „Алтернативи при морфологичното развитие на децата в предучилищната възраст”.

Приносни моменти в създаването на иновативни модели за преподаване има в публикациите за използването на мисловни карти, асоциативни мрежи. Чернева предлага в своите разработки методически решения, чрез които се стимулира творческото мислене на децата от предучилищната възраст. Това са статиите: “The use of mind mapping in teaching native language in nursery school”, “The use of mind map in the Associated Speech Training in kindergarten”.

Авторката се занимава и с речевото развитие на децата и отношението им към техните права в статиите: „Иновативни варианти за речево развитие на детето в предучилищна възраст”, „Възможности за овладяване правата на децата чрез обучението по български език”.

Е. Чернева избира за изследване актуални теми, каквито са свързани с приложението на информационните технологии, едно голямо предизвикателство за предучилищното възпитание. Това е направено в статията „Стимулиране на речевото развитие на детето в предучилищна възраст чрез използване на информационни технологии”.

Може да се обобщи, че приносите са лично дело на кандидатката. Те са свързани с нови страни на съществуващи научни области като речевото развитие на детето от предучилищната възраст, нови методи, технологии на обучение в тази възраст, за което говорят публикациите на Е. Чернева.

За тези научни изяви на Е. Чернева свидетелстват и забелязаните цитирания. От справка за наукометричните показатели става ясно, че кандидатката има общо 90 точки – 20 т. от цитирания в монографии и рецензирани томове с научни трудове и 70 т. от цитирания в нерепубликани издания. Посочените цитирания са обстойни, по разработваната научна тематика. Те са от последните години на академично развитие – 2017-2020.

Въз основа на справка може да се обобщи, че приносите на Е. Чернева отговарят на професионалното направление, в което кандидатства, отличават се с теоретическа и практико-приложна значимост. Спазени са количествените наукометрични показатели за заемане на академичната длъжност доцент, както и специфичните изисквания на Педагогическия факултет към Пловдивския университет. Публикациите в авторитетни издания говорят за признанието на кандидатката сред научните среди у нас и в чужбина.

Внедрителска дейност

Представяне на съответната дейност на кандидата (авторски свидетелства, патенти, и др.). Няма внедрителска дейност.

Оценка на рецензента за личния принос на кандидата/-ите в съответните публикации, и в каква степен формулираните приноси и получени резултати, са негова лична заслуга.

Моята оценка като автор на становище за кандидатурата на Е. Чернева е изцяло **положителна**, като отчита, че личните приноси и получените резултати от изследванията са лична заслуга на кандидатката.

3. Критични забележки и препоръки

(вж. т. 5. на образеца за рецензия за 'доцент' / 'професор').

Посочват се принципни и формални критични забележки и препоръки (към научните трудове и дейността на кандидата/-ите, комплектите материали, и за бъдещото използване на научните и научно-приложни приноси на кандидата).

Нямам критични забележки и препоръки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

(вж. ЗАКЛЮЧЕНИЕТО от образца за рецензия за 'доцент' /~~²~~професор²).

Документите и материалите, представени от **Екатерина Георгиева Чернева отговарят на всички** изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката в конкурса **е** представила **значителен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС 'доктор'. В работите на кандидатката има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните ѝ разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на Екатерина Чернева **е несъмнена**.

Постигнатите от Екатерина Чернева резултати в учебната и научно-изследователската дейност **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и **да** препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогическия факултет за избор на **Екатерина Георгиева Чернева** на академичната длъжност 'доцент' в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на овладяване на български език в детската градина).

5.11. 2020.г.

Изготвила становището: проф. д-р Татяна Ангелова

.....
(ак. дл. н. ст. име фамилия)